

MUISTIO 2/2017 17.5.2017

Luomuluonnontuotteiden arvoketjuryhmä

Aika: 17.5.2017 klo 13.00 - 16.00

Paikka: Elintarviketeollisuusliitto ETL (Pasilankatu 2, Helsinki)

Läsnä: Marja-Riitta Kottila, Pro Luomu; Taina Laitinen, Vavesaaren tila; Anne Ristioja, Lapin ELY -keskus; Juha Rutanen, HY/Ruralia Seinäjoki; Petri Silverberg, Valio; Thomas Snellman, EkoNu –hanke; Mari Lukkarniemi, Elintarviketeollisuusliitto r.y ja Luonnontuoteteollisuus ry:n asiamies; Jukka Ropponen, Suomen terveystuotekauppioiden liitto; Saska Tuomasjukka, Lapin Maria Oy; Mirka Olin, Nord-T ja Vernu Vasunta, Kiantama Oy ja Jari Siivari Fingredient Oy. Eija Vuorela, 4H/YoungFour osallistui etänä. Tutkijana tilaisuuteen osallistui Birgitta Partanen, HY/Ruralia Mikkeli.

Poissa: Johanna Koskinen, Ruohonjuuri Oy, Joni ja Riitta Laiho Puhdistamo Oy, Mika Rönkkö, Suomen terveystuotekauppioiden liitto, Antti Kuivalainen, Forest of Lapland ja Riitta Ryyti, Kiantama Oy.

Aluksi Mari Lukkarniemi toivotti osallistujat tervetulleiksi Elintarviketeollisuusliittoon.

1. Avaus ja lyhyt kertaus missä mennään

Marja-Riitta kertasi ryhmän tavoitteet, tämän hetken tilanteen ja päivän agendan.

- Edellinen, pikainen palaveri pidettiin 19.1. Eviran sidosryhmätapaamisen jälkeen.
- Eviran sidosryhmäpäivässä 19.1. tuli hyvä tilannekatsaus
- Urean ja turvetuhkan käyttö ovat ongelmia
- Eijan selvitys alueiden laajentamiseen eri alueilla on käynnistynyt
- Eviran ohjelunnon on luvattu toukokuussa lausunnolle
- Juha on selvittänyt luonnon raaka-aineiden kysyntää

Erityisesti keskitytään tässä tapaamisessa vientiin. Tärkeimpinä tavoitteina ovat luomukeruualueen laajennus, kauppakunnostuspisteiden kehittäminen, lainsäädännöllisten esteiden poistaminen ja markkinakartoitus.

Keskusteltiin uusielintarvikeasetuksesta. Viime keväänä päivitettiin viimeksi Eviran lista, jota Anna Mizrahi Evirasta on valmis päivittämään, jos löytyy lisää dokumentteja. Muutamia listalle haluttuja kasveja jäi vielä hyväksymättä. Viime vuonna Seija Niemi ja Johanna Kinnunen täydensivät Lapin AMKin listaa, joka on paljon pidempi kuin Eviran lista. Lapin AMKin lista on pätevä ja siitä löytyy nykyiset statukset. Ne kasvit, joita listalla on esitetty Eviran hyväksyttäviksi, odottavat vielä lisätietoja. Kasvien lisäksi niiden käyttösovellukset ovat vielä hankalia tulkinnan kannalta, esimerkiksi pakurin ravintolisäkäyttö on sallittu, mutta elintarvikkeena esimerkiksi juomana se ei ole sallittu. Asia ei kosketa vain luomua, vaan koko luonnontuotealaa ja päivitys jossain vaiheessa voisi olla tarpeen.

Lapin AMK:n sivut aiheesta: <http://www.lapinamk.fi/fi/Tyoelamalle/Tutkimus-ja-kehitys/Teollisuuden-ja-luonnonvarojen-osaamisala/Uuselintarvikkeet>

Evira: <https://www.evira.fi/elintarvikkeet/valmistus-ja-myynti/yhteiset-koostumusvaatimukset/uuselintarvikkeet/suomalaisten-luonnonvaraisten-kasvien-elintarvikekaytto/>

Marja-Riitta kertoi luomun markkinoista Suomessa. Ne kasvoivat hyvin, vuonna 2016 oli 14 % kasvu, S-ryhmällä 17 %. Monissa tuotteissa kasvun este on saatavuus. Suomessa luomun osuus on nyt 2 %.

2. Luomukeruualueiden laajentaminen: mitä on saatu selville ja miten edetään eteenpäin?

Eija Vuorela; 4H/YoungFour

Eija kertoi luomukeruualueiden laajentamisen tilanteesta. Kantokäsittelyongelmaan on haettu ratkaisuja. Toinen ongelma on luomukelpoisuuden varmentaminen, jonka haasteet kasvavat sitä mukaa kun mennään eteläisempään Suomeen.

Ministeriön rahoittamassa *Luomusertifioinnilla lisäarvoa* –selvityksessä, jota Eija parhaillaan tekee, on koottu yhteen tahoja, joita asia koskettaa ja jotka haluavat olla mukana viemässä sitä eteenpäin. Yhteinen tahtotila on nyt vahva. Tärkeää on huomioida kentällä luomun parissa toimivat ja jatkossa haastatellaan keruualueesertifioinnin tarkastajia. Eija muistutti, että luomustatus kuuluu muillekin kuin syötäville. Jatkossa myös vertaillaan joidenkin EU maiden käytäntöjä ja katsotaan, löytyykö sieltä jotain, mitä voitaisiin ottaa mukaan Suomenkin käytäntöihin. Virossa on valtion maat jo luomussa eli 40 % metsistä. Keruuluomu on tulossa muuallekin, mm. ukrainalaista luomua on näkynyt ja Ruotsissa sitä ollut pitkään.

Luomukelpoisuuden varmistamiseksi kuvataan metsätoimintaympäristöä ja siellä tehtäviä toimenpiteitä kaupallisen keruun näkökulmasta. Juurikäpäkäsittelyn käytännön toimenpiteistä tehdään kuvitettu esittely. Rainer Peltola on koonnut ureakäsittelyistä tietoa, jonka mukaan käsittely ei näy vuoden jälkeen kenttäkerroksessa. LUKElla on myös kenttäkokeita.

Tiedonluovutusmahdollisuuksia selvitetään sekä paikallisesti että valtakunnallisesti. Tietojen digitalisointi lisääntyy hyvää vauhtia ja tavoitteena on, että tulevaisuudessa järjestelmät saataisiin toimimaan yhteen niin, että tiedot siirtyisivät suoraan digitaalisesti. Se helpottaisi jatkossa. Vuoropuhelua tiedonsiirtomahdollisuuksista eri toimijoiden välillä on käynnistetty. Tiedonhankinnan lähteitä ovat Metsäkeskuksen, metsähoitoyhdistysten, metsäfirmojen ja julkisten metsänomistajien lisäksi metsäpalveluyritykset. Juvan pilottialueella käytetään ns. uutta selvitysmallia ja pilotin kokemuksia hyödynnetään ja huomioidaan LUKE:n metsätalastiedon hyödyntämismahdollisuudet vertailutietona.

Jokamieskäytännön koskevat koko luonnontuotealaa, eivätkä vain luomua, vaikka ne myös luomuun liitetään. Sen vuoksi LUKE:n selvityksessä ollaan kokoamassa tietoa metsänomistajien asenteita koskevista tutkimuksista. Jokamiehen oikeuksista kannattaa koettaa pitää kiinni. Keskustelussa metsänomistajien suhtautumisesta on MTK on keskeinen keskustelukumppani. Tiedottamista tarvitaan vielä paljon.

Keskusteltiin minkä verran on Eviran valtuuttamia tarkastajia, jotka pystyvät tekemään myös luomukeruualueiden tarkastuksia. Ilmeisesti valtuuksia on tällä hetkellä yhdeksällä tarkastajalla, joista kuitenkin kaikki eivät koe olevansa päteviä suorittamaan tarkastuksia. Tarkastajien koulutus olisi tarpeen.

Eviran kanssa on keskusteltu, että Kiinan markkinoille vietäessä EU:n luomumerkki voi olla jopa hankaloittava tekijä, mutta Lähi-Idän markkinoille se käy suoraan. Kiinasta on kesäkuussa tulossa delegaatio Suomeen ja syksyyn on suunniteltu matkaa Kiinaan, josta saataneen lisää tietoa. Eviralta on myös toivottu selvittävän, kuinka Kiinassa toimitaan.

Parasta aikaa Eija työskentelee pohjoisen luomukarttojen parissa. Selvityshanketta on tarkoitus jalkauttaa sen loppuvaiheessa Satakuntaan sekä Pohjois- ja Etelä-Karjalaan, kunhan Eviran ohje on valmis. Ohjeiden viipyminen on ollut viivyttävä tekijä koko luomukeruuasioiden edistämisessä. Mikäli asiat etenevät kuten toivotaan, ja jos Eviran ohjeet tulevat ajallaan eikä mitään isompia esteitä ei enää tule, voisi vuonna 2018 olla jo laajempia keruualueita muuallakin kuin pohjoisessa.

3. Kokemuksia ja näkemyksiä luomuluonnontuotteiden viennistä

Mirka Olin kertoi Nord-T:stä. Ajatus yhdistää Suomen luonnon viljeltyjä raaka-aineita teehen syntyi kolme vuotta sitten. Lähes kaikki teeyritykset käyttävät öljyjä tai aromeja. Koska tee on maailman toiseksi juoduin juoma, haluttiin pitää tee mukana eikä tehdä pelkkää yrttijuomaa. Luomuun päätettiin siirtyä heti alusta, sillä luomusertifikaattia vaadittiin neuvottelupöydässä. Puhtaus ja aitous ovat megatrendejä. Lontoossa messuilla oli esitetty 10 megatrendiä, joista kaksi ensimmäistä ovat:

1. Naturally functional. Luomu ja luonnontuotteet ovat juuri tätä.
2. Inflammatory superfoods. Esimerkiksi kurkumaa on esillä kaikkialla ja kurkumasta liikkuu väärennöksiä.

Viestiä siitä, että luomu on valvottua tuotantoa ja puhdasta, ei saada riittävän hyvin kuluttajilla vietyä. Keskusteltiin puhtaudesta ja sen määrittelemisestä. Puhtaudelle ei ole määritelmää, mutta esimerkiksi Eviran mitattuja tuloksia erittäin vähäisistä jäämäpitoisuuksista voisi hyödyntää. Jäämättömyys voidaan todentaa. Myös Lapin tutkimusseuran tutkimuksia puhtaudesta voi hyödyntää.

Viestinnässä kannattaa miettiä, nostaako esiin luomun ja villiuden vai pelkän luomun. Villiys voi jossakin olla jopa haitaksi. Laatuun sisältyy sisällön lisäksi myös pakkauksen ulkoasu. Luonnontuotteilla ei tarvitse välttämättä pyrkiä markettimyyntiin, vaan voi tehdä premiumtuotteita. Nord T:n tuotteet premiumtuotteita, myyntikanavia ovat Nordic Design shopit ym. Jalostus ja yhteistyö ovat erittäin tärkeitä. Tuotteen hinnoittelu on tärkeä markkinoille pyrkiessä. Raaka-aine arvokasta ja pienelle yritykselle on iso investointi ostaa raaka-aineet varastoon seuraavaksi 18 kk:ksi. Raaka-aineen lisäksi prosessi raaka-aineesta valmiiksi tuotteista on erittäin monivaiheinen ja aiheuttaa kustannuksia. Pienelle yritykselle vientiponnistelut esimerkiksi Finpron kanssa ovat hankalia, koska Finpro keskittyy enemmän kaukaisiin maihin, joihin vientierät ovat suuria. Mirka uskoo, että lähimaihin voisi mennä pienemmillä erillä. Nord-T saa tilauksia Instagrammin ja Facebookin kautta. Saksasta Grüne Wochesta ei ole hyviä kokemuksia. Keskustelussa mainittiin Biofach on luomun ykköstapahtumana, johon kannattaa lähteä mukaan.

Nord-T avasi verkkokaupan tammikuussa. Alussa Tanskaan oli alussa postipaketti 25€, nyt kilpailutuksen jälkeen 9.90 €. Verkkokauppa voi olla tälle tuotteelle hyvä vaihtoehto, koska kevyt ja helppo postittaa. Myynti nettikaupan kautta suoraan kuluttajille on kustannustehokkaampi vaihtoehto kuin myynti jälleenmyyjien kautta. Luomuraaka-aineen toimittajia on vähän, mutta Mirka on varovaisen toiveikas raaka-aineen saannin suhteen. Tarvetta on koivunlehdestä, kanervan kukista, villivadelman lehdistä ja nokkonen. Myös mustikan lehdet ja tyrnin lehdet kiinnostavat.

Anne ja Juhan mukaan metsäpalveluyrittäjät ovat raaka-aineen hankinnassa yksi keskeinen ryhmä. He ovat kiinnostuneet luonnontuotealasta ja esimerkiksi kuusenkerkkätoimituksia on tulossa. Tietyllä tapaa tässäkin toimii kysynnän ja tarjonnan laki.

Vernu Vasunta kertoi Kiantamasta. Noin 90 % tuotannosta on B to B -tuotteita ja 10 % vähittäiskauppatuotteita, joita myydään Biokia-tuotemerkillä. Kiantaman mukaan myös luontaistuotepuolella luomu kasvaa. Luomu on Kiantamalle yksi strateginen piste. Luomu on isompi asia viennissä kuin suomalaisuus. Kiantamalla noin 20 - 30 % myynnistä on luomua, mutta he haluaisivat koko sadon luomuna. Ideaalitalanne olisi, että koko Suomen metsät saataisiin luomuun.

Yhteenvedona keskusteltiin, että luomukeruu olisi saatava nostettua enemmän esiin markkinoinnissa ja viestinnässä. Esa Wrang oli sanonut, että on aika ryhtyä jo käytännön toimiin jo, eikä enää tarvita lisää selvityksiä. Food From Finland voi järjestää esim. matkan johonkin tapahtumaan tai messuille.

4. Luonnontuotteiden raaka-aineen saatavuus ja sen parantaminen – selvityksen tuloksia **Juha Rutanen, HY Ruralia**

Yritysten raaka-aineen tarpeita on selvitelty. Kasviaineksia käyttävät yritykset käyttävät myös marjoja. Raaka-aineselvityksen lisäksi on järjestetty alueellisia tilaisuuksia ja pyritty selvittämään potentiaalisia alueita, jossa toimintaa lähdetään kehittämään. Nyt on yhteistyöverkoston ja toimintakonseptien kehittäminen käynnissä.

Kyselyyn vastasi noin 40 yritystä. Kyselyn tulosten mukaan yritysten raaka-aineen saannissa oli paljon vaihtelua. Osalla oli paljon haasteita, osalla harkinta toimi. Toimitusvarmuus ym. suurimpia haasteita, kerääjistä on pulaa ja myös laatuongelmia on ollut. Varastointi ja tarpeen ennakointi on haasteellista. Kuivattu raaka-aine oli kysytyintä, mutta myös pakastetuille ja pidemmälle jalostetuille raaka-aineille oli kysyntää. Luomu nähtiin tarpeellisenä noin 60 %:lla yrityksistä. Jatkossa pyritään vielä selvittämään paikallisia keruuverkostoja ja saamaan liikkeelle mittavampaa toimintaa ja raaka-aineen varastointia.

Kiantamalla on mahdollisuutta hyödyntää marjanpoimijoita alkukesästä myös yrttien ym. keruuseen. Viisumin keston raja on 90 päivää. Kiantama pystyisi järjestämään niin, että osa poimijoista tulisi aiemmin ja osa myöhemmin.

Nyt tarvittaisiin riskinottajia ja ammattimaista toimintaa. Pitäisi saada yrityksiä, jotka keräävät riskillä, sekä vastaanotto- ja varastointi pisteitä, jotka toimisivat laadukkaasti ja riittävällä kapasiteetilla. Pitäisi olla laadukkaat käsittely-, kuivaus-, pakastus- ja varastointitilat. Kuusenkerkällä ja koivunlehdellä kysyntää tuhansia - kymmeniä tuhansia kiloja ja myös muilla raaka-aineilla on kysyntää.

Laatuasia menee pienin askelin eteenpäin. LUKE käynnistää pohjoisella alueella laatuhankeen, jossa tiettyjä raaka-aineita testataan ja kehitetään menetelmiä, jolla yrittäjä voi seurata raaka-aineen laatua koko ketjun aikana.

Keskusteltiin kotimaisten ja ulkomaisten poimijoiden käytöstä. Ulkomaisia poimijoita voisi pyrkiä hyödyntämään esimerkiksi yhteistyössä marjatilojen kanssa tilanteissa, joissa marjankeruu syystä tai toisesta estyy joinakin päivinä. Laadun kannalla kotimaisten poimijoiden käyttö voi olla yksinkertaisempaa, kun kommunikointi tapahtuu äidinkielellä. Kotimaan nuorisolla etenkin maaseudulla on tarvetta kesätöistä ja nuoriin kannattaa satsata. Myös metsänomistajien suhtautuminen nuorten poimintaan on myönteisempää kuin ulkomaisiin poimijoihin.

5. Muut asiat

Koordinaatiohanke on päättymässä vuoden lopussa. Jatkoajan päättämisen aikatauluista ei ole vielä tietoa. Asioiden etenemisen kannalta luomuohjeiden päivityksen valmistuminen on ratkaisevaa, kuten myös keruualueiden eteneminen kentällä. MTK:hon on suunnitteilla palaveri.

Keskusteltiin, olisiko tarpeen järjestää asiasta seminaari jossain vaiheessa. Sovittiin, että palataan asiaan myöhemmin, kunhan asiat vähän etenevät.

6. Sopiminen jatkosta

Sovittiin, että seuraavan kokouksen aika doodletetaan.